

143

**ВИЩИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ СУД УКРАЇНИ
З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ**

**УХВАЛА
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ**

27 січня 2016 року

м. Київ

Колегія суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних
справ в складі:

головуючого Луспеника Д.Д.

суддів: Гулька Б.І., Закропивного О.В.,

 Хопти С.Ф., Штелик С.П.

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом Тура Анатолія Івановича до Лісовського Євгенія Миколайовича, Рашка Юрія Олександровича про захист честі, гідності та ділової репутації; за зустрічним позовом Лісовського Євгенія Миколайовича до Тура Анатолія Івановича про захист честі, гідності, ділової репутації та відшкодування моральної шкоди за касаційною скаргою Лісовського Євгенія Миколайовича, поданою представником – Розпаченюком Андрієм Сергійовичем, на рішення Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 9 липня 2015 року та ухвалу апеляційного суду Київської області від 14 вересня 2015 року,

в с т а н о в и л а:

У січні 2015 року Тур А.І. звернувся до суду з указаним позовом, посилаючись на те, що 19 грудня 2014 року Лісовський Є.М. та Рашко Ю.О. на сесії Іванківської сільської ради Бориспільського району Київської області розповсюдили інформацію про те, що він, як голова сільської ради, вкрав 500 тис. грн, призначених для ремонту доріг у с. Іванкові Бориспільського району Київської області. Вважав такі висловлювання негативною та недостовірною інформацією про нього, які крім критики та оцінки його дій, як голови сільської ради, містять конкретні факти та висловлювання, що не відповідають дійсності, принижують його честь, гідність та ділову репутацію в громадській думці.

Ураховуючи наведене, позивач просив визнати інформацію, розповсюджену 19 грудня 2014 року Лісовським Є.М. та Рашко Ю.О. недостовірною; зобов'язати відповідачів на найближчій сесії Іванківської сільської ради спростувати вказану інформацію.

У лютому 2015 року Лісовський Є.М. звернувся до суду із зустрічним позовом, посилаючись на те, що 16 жовтня 2014 року він та інші мешканці

с. Іванків Бориспільського району Київської області звертались до Тура А.І. з листом, у якому просили на сесії сільської ради розглянути їх звернення та вирішити наступні питання: терміново розпочати ремонт частини дороги по вул. Садовій, 2-4 у с. Іванкові Бориспільського району Київської області включно та навпроти будинку № 10 по вул. Садовій у с. Іванкові Бориспільського району Київської області; притягнути до відповідальності винних осіб у порушенні вимог щодо благоустрою та санітарії на указаній вулиці та зобов'язати знищити буряки та чагарники; скасувати рішення про надання дозволу на виготовлення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки по вул. Садовій у с. Іванкові Бориспільського району Київської області навпроти будинку № 5 та повернути її власність с. Іванкова Бориспільського району Київської області; присвоїти цій земельній ділянці статус рекреаційної зони та побудувати на ній дитячий майданчик; надати дозвіл мешканцям села самостійно облаштувати цю земельну ділянку. Інших заяв щодо цієї земельної ділянки та ремонту вказаного відрізка дороги від Лісовського Є.М. до голови сільської ради не подавалось і не вирішувалось. Незважаючи на вказане, Тур А.І. 28 грудня 2014 року на віче с. Іванків Бориспільського району Київської області повідомив, що він просив виділити саме йому цю земельну ділянку, а дорогу відремонтувати виключно до його будинку. Зазначав, що вказане не відповідає дійсності та порушує його честь та гідність.

Ураховуючи наведене, Лісовський Є.М. просив визнати інформацію, розповсюджену 28 грудня 2014 року Туром А.І. на віче с. Іванкова Бориспільського району Київської області недостовірною та зобов'язати Тура А.І. перед громадою в кількості не менше 200 чоловік та в його присутності або в письмовій формі спростувати зазначену інформацію, стягнути на його користь з Тура А.І. моральну шкоду у розмірі 10 тис. грн.

Рішенням Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 9 липня 2015 року, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду Київської області від 14 вересня 2015 року, позов Тура А.І. задоволено. Визнано недостовірною інформацію, розповсюджену 19 грудня 2014 року Лісовським Є.М. та Рашком Ю.О. про те, що Тур А.І. як сільський голова вкрав 500 тис. грн, які призначались для ремонту доріг в с. Іванків Бориспільського району Київської області. Зобов'язано Лісовського Є.М. та Рашка Ю.О. на найближчій сесії Іванківської сільської ради спростувати інформацію, про те, що сільський голова Тур А.І. вкрав 500 тис. грн. У задоволенні зустрічного позову Лісовського Є.М. відмовлено.

У касаційній скарзі Лісовський Є.М. в особі представника — Розпаченюка А.С., посиляючись на неправильне застосування судами норм матеріального права й порушення норм процесуального права, просить скасувати судові рішення та ухвалити нове рішення, яким у задоволенні позову Тура А.І. відмовити, а його зустрічний позов задовольнити.

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Згідно із ч. 2 ст. 324 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Задовольняючи позов, суд першої інстанції, з яким погодився й апеляційний суд, виходив із того, що поширена відповідачами інформація відносно позивача містить в собі фактичні дані, а тому позивач, як публічна особа, має право на їх спростування та доведення їх достовірності, оскільки вони виходять за межі допустимої критики. При цьому позивач довів факт поширення відповідачами недостовірної інформації, порушення його особистого немайнового права, а відповідачі не довели, що поширена інформація є достовірною. Відмовляючи у задоволенні позову Лісовського Є.М., суд першої інстанції виходив із того, що останнім не доведено факт поширення щодо нього головою сільської ради Туром А.І. недостовірної інформації 28 грудня 2014 року та в його діях відсутні порушення честі та гідності Лісовського Є.М.

Проте повністю погодитись із такими висновками судів в частині вирішення позовних вимог Тура А.І. не можна.

Відповідно до ст. 213 ЦПК України рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим.

Згідно зі ст. 214 ЦПК України під час ухвалення рішення суд вирішує, зокрема, такі питання: 1) чи мали місце обставини, якими обґрунтовувалися вимоги і заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані (пропущення строку позовної давності тощо), які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин; 5) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити; 6) як розподілити між сторонами судові витрати.

Зазначеним вимогам закону судові рішення в частині вирішення позовних вимог Тура А.І. не відповідають.

Судами встановлено, що 19 грудня 2014 року відбулось пленарне засідання 53 сесії сільської ради шостого скликання Іванківської сільської ради Бориспільського району Київської області.

28 грудня 2014 року в приміщенні Будинку культури відбулось віче с. Іванків Бориспільського району Київської області.

Звертаючись до суду з позовом, Тур А.І. зазначав, що 19 грудня 2014 року Лісовський Є.М. та Рашко Ю.О. розповсюдили недостовірну інформацію про те, що він, як голова сільської ради, вкрав 500 тис. грн, призначених для ремонту доріг у с. Іванкові Бориспільського району Київської області.

Відповідно до ст. 32 Конституції України, кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї.

Згідно зі ст. 34 Конституції України кожному гарантується також і право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

У п. 1 постанови Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2009 року № 1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» судам

роз'яснено, що ст. 32 Конституції України передбачено судовий захист права спростувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї. Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Беручи до уваги зазначені конституційні положення, суди при вирішенні справ про захист гідності, честі та ділової репутації повинні забезпечувати баланс між конституційним правом на свободу думки та слова, правом на вільне вираження своїх поглядів і переконань, з одного боку, та правом на повагу до людської гідності, конституційними гарантіями невтручання в особисте й сімейне життя, судовим захистом права на спростування недостовірної інформації про особу, з іншого боку.

Вирішуючи спір, суди виходили з того, що інформація, розповсюджена відповідачами про розміри викрадених коштів, стосується скоєння злочину, тобто у статті містяться певні фактичні дані, достовірність яких відповідачі не довели. Апеляційний суд вважав, що поширена відповідачами інформація щодо позивача є недостовірною, оскільки відповідачами її достовірність не доведена, тобто, є такою, що порочить його честь, гідність та ділову репутацію, а тому підлягає спростуванню.

У п. 19 вказаної постанови Верховного Суду України судам роз'яснено, що вирішуючи питання про визнання поширеної інформації недостовірною, суди повинні визначати характер такої інформації та з'ясовувати, чи є вона фактичним твердженням, чи оціночним судженням.

У п. 21 постанови Верховного Суду України від 27 лютого 2009 року № 1 «Про судову практику справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» судам роз'яснено, що при поширенні недостовірної інформації стосовно приватного життя публічних осіб вирішення справ про захист їх гідності, честі чи ділової репутації має свої особливості. Суди повинні враховувати положення Декларації про свободу політичних дебатів у засобах масової інформації (далі - Декларація), схваленої 12 лютого 2004 року на 872-му засіданні Комітету Міністрів Ради Європи, а також рекомендації, що містяться у Резолюції 1165 (1998) Парламентської Асамблеї Ради Європи про право на недоторканість приватного життя.

Зокрема, у названій Резолюції зазначається, що публічними фігурами є особи, які обіймають державні посади і (або) користуються державними ресурсами, а також усі ті, хто відіграє певну роль у суспільному житті (у галузі політики, економіки, мистецтва, соціальної сфері, спорті чи в будь-якій іншій галузі).

У статтях 3, 4, 6 Декларації вказується, що оскільки політичні діячі та посадові особи, які обіймають публічні посади або здійснюють публічну владу на місцевому, регіональному, національному чи міжнародному рівнях, вирішують апелювати до довіри громадськості та погодилися "виставити" себе на публічне політичне обговорювання, то вони підлягають ретельному громадському контролю і потенційно можуть зазнати гострої та сильної громадської критики у засобах масової інформації з приводу того, як вони виконували або виконують свої

функції. При цьому зазначені діячі та особи не повинні мати більшого захисту своєї репутації та інших прав порівняно з іншими особами.

У зв'язку з цим, межа допустимої критики щодо політичного діяча чи іншої публічної особи є значно ширшою, ніж окремої пересічної особи. Публічні особи неминуче відкриваються для прискіпливого висвітлення їх слів та вчинків і повинні це усвідомлювати.

Таким чином, Тур А.І., перебуваючи на посаді сільського голови, є публічною особою в селі, а тому свідомо відкритий для прискіпливого контролю за його особою, як з боку активістів так і пересічних громадян. Інформація, поширена Лісовським Є.М. та Рашком Ю.О. стосується виключно професійної діяльності Тура А.І., як голови Іванківської сільської ради Бориспільського району Київської області, а не його приватного життя. Крім того, враховуючи публічний статус Тура А.І. та те, що поширена інформація стосувалася його публічної діяльності та мала суспільний інтерес, позивач повинен бути терпимим до публічної критики, межа якої є ширшою від критики пересічних осіб.

Суди на вказане уваги не звернули, не взяли до уваги пояснення відповідачів щодо критики діяльності органів місцевого самоврядування.

Відповідно до ст. 60 ЦПК України кожна сторона зобов'язана довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень, крім випадків, встановлених ст. 61 цього Кодексу. Докази подаються сторонами та іншими особами, які беруть у справі. Доказуванню підлягають обставини, які мають значення для ухвалення рішення у справі і щодо яких у сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, виникає спір.

Згідно зі ст. 57 ЦПК України доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Ці дані встановлюються на підставі пояснень сторін, третіх осіб, їх представників, допитаних як свідків, показань свідків, письмових доказів, речових доказів, зокрема звуко- і відеозаписів, висновків експертів.

При цьому на спростування Лісовським Є.М. того, що ним не було принижено честь, гідність та ділову репутацію голови Іванківської сільської ради Бориспільського району Київської області було заявлено клопотання про приєднання до матеріалів справи відео проведення 19 грудня 2015 року сесії Іванківської сільської ради Бориспільського району Київської області, проте апеляційним судом у задоволенні вказаного клопотання було відмовлено, чим порушено рівність та змагальність сторони цивільного процесу.

Крім того, суди не дали оцінку свідченням свідків Бічевої С.М. та Рожи О.В. відносно того, що звинувачень в сторону Тура А.І. з боку відповідачів не було, які відповідно до ст. ст. 57, 59 ЦПК України є належними та допустимими доказами у справі.

Відповідно до ст. 212 ЦПК України суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному та об'єктивному та

безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Жоден доказ не має для суду наперед встановленого значення.

Суди зазначене не врахували, не звернули увагу на те, що в судовому засіданні Тур А.І. надав два різні за змістом протоколи засідання Іванківської сільської ради Бориспільського району Київської області від 19 грудня 2014 року, джерело походження яких він суду не пояснив, не дав оцінку тому, чи може вважатись такий доказ належним та допустимим та бути взятим до уваги судом. Отже, висновки судів ґрунтуються на припущеннях, що заборонено законом (ст. ст. 10, 60 ЦПК України).

У порушення ст. ст. 212-214, 303, 315 ЦПК України суди зазначене не врахували, не з'ясували, чи інформація, викладена відповідачами, фактичним твердженням чи оціночним судженням, та прийшов до передчасного висновку про те, що така інформація відносно позивача підлягає спростуванню, як така, що не відповідає дійсності, оскільки відповідачі в ході розгляду справи не надали доказів на підтвердження того, що поширена інформація у статті є достовірною.

При цьому суди не зробили висновку про те, чи не є обставини, на які посилається позивач в обґрунтування своїх вимог зверненням зазначених осіб до державного органу, яким є Іванківська сільська рада Бориспільського району Київської області, щодо перевірки цільового використання коштів, які виділені для громадських потреб, тобто офіційним їх зверненням до державного органу.

Разом з тим, колегія суддів погоджується з висновком судів щодо відмови в задоволенні зустрічного позову Лісовського Є.М., у зв'язку з відсутністю підстав для його задоволення, оскільки ним не доведено факт поширення інформації про те, що Тур А.І. 28 грудня 2014 року на віче с. Іванків повідомив, що Лісовський Є.М. просив виділити саме йому земельну ділянку, а дорогу відремонтувати виключно до його будинку, а також те, що ця інформація порочить честь і гідність позивача та не конкретизовано спосіб її спростування.

Також судом вірно встановлено, що Лісовський Є.М. не довів факту заподіяння йому моральних чи фізичних страждань або втрат немайнового характеру, не довів суду, за яких обставин чи якими діями (бездіяльністю) відповідача вони заподіяні, не надано доказів щодо негативних наслідків.

Ураховуючи те, що фактичні обставини, які мають значення для правильного вирішення справи, судами не встановлено, їх судові рішення в частині вирішення позовних вимог Тура А.І. не відповідають вимогам ст. 213 ЦПК України щодо законності й обґрунтованості, що в силу ст. 338 ЦПК України є підставою для їх скасування в цій частині з передачею справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

Керуючись ст. ст. 336, 338 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

у х в а л и л а:

Касаційну скаргу Лісовського Євгенія Миколайовича, подану представником – Розпаченюком Андрієм Сергійовичем, задовольнити частково.

Рішення Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 9 липня 2015 року та ухвалу апеляційного суду Київської області від 14 вересня 2015 року в частині позовних вимог Тура Анатолія Івановича до Лісовського Євгенія Миколайовича, Рашка Юрія Олександровича про захист честі, гідності та ділової репутації скасувати, справу в цій частині передати на новий розгляд до суду першої інстанції.

У решті рішення Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 9 липня 2015 року та ухвалу апеляційного суду Київської області від 14 вересня 2015 року залишити без змін.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Головуючий

Д.Д. Луспеник

Судді:

Б.І. Гулько

О.В. Закропивний

С.Ф. Хопта

С.П. Штелик